

רב תרבותיות בקורס מקוון (מאמר קצר)

מיטל אמזלג
המרכז ללימודים אקדמיים
meital@mila.ac.il

אסמהאן מסרי-חרזאללה
המרכז ללימודים אקדמיים
masry_a@mila.ac.il

Multiculturalism in an Online Course (Short paper)

Asmahan Masry-Herzallah
The College for Academic Studies
masry_a@mila.ac.il

Meital Amzalag
The College for Academic Studies
meital@mila.ac.il

Abstract

The use of technology in higher education is not a new trend, but its gradual assimilation has led to widespread change in the traditional paradigms of teaching and learning. One of the trends in recent years is online teaching, which enables the use of various technological tools. This use may help students from different cultures successfully cope with innovative academic challenges. The purpose of the study was to examine student attitudes towards learning and teaching processes in an online course, and whether there is a difference in the achievements of Jewish and Arab students in this course. The sample included 195 respondents who completed an online questionnaire designed for the study. The students who took part in this research studied for a master's degree in education at the Center for Academic Studies in Or Yehuda. The findings indicate positive attitudes of all students who participated in the online course from the teaching and learning processes, but we found that there were significant differences between Jewish and Arab students, the attitudes of Jewish students towards the effectiveness of the learning processes are higher than those of the Arab students. It was also found that the achievements of the Jewish students in the online course were higher than that of the Arab students.

Keywords: online learning, online course, Multiculturalism, Arab Students, achievements.

תקציר

השימוש בטכנולוגיה בהשכלה גבוהה אינו מגמה חדשה, אך הטמעתה ההדרגתית מניעה שינוי רחב היקף בפרדיגמות המסורתיות של ההוראה והלמידה. אחת המגמות בשנים האחרונות הינה הוראה מקוונת, אשר מאפשרת שימוש בכלים טכנולוגיים מגוונים. שימוש זה עשוי לסייע לסטודנטים מתרבויות שונות להתמודד בהצלחה עם אתגרים אקדמיים חדשניים. מטרת המחקר הייתה לבחון עמדות סטודנטים כלפי תהליכי למידה והוראה בקורס מקוון, והאם קיים הבדל בהישגים של סטודנטים יהודים וערבים בקורס זה. במחקר השתתפו 195 סטודנטים אשר ענו על שאלון מקוון שנבנה למטרת המחקר. כל המשתתפים למדו לתואר שני בחינוך במרכז ללימודים אקדמיים באור יהודה. הממצאים מצביעים על עמדות חיוביות של כלל הסטודנטים שהשתתפו בקורס המקוון מתהליכי ההוראה והלמידה, אך עמדותיהם של סטודנטים יהודים כלפי יעילות תהליכי הלמידה גבוהים יותר מעמדותיהם של הסטודנטים הערבים. עוד נמצא כי הישגיהם של הסטודנטים היהודים בקורס המקוון היו גבוהים יותר מהישגיהם של הסטודנטים הערבים.

מילות מפתח: למידה מקוונת, קורס מקוון, רב תרבותיות, סטודנטים ערבים, הישגים.

מבוא

הוראה מקוונת

בשנים האחרונות אנו עדים לשילוב הולך וגובר של טכנולוגיות גם באקדמיה (Knox, 2014). שילוב זה הוביל לפיתוח קורסים מקוונים בתחומים שונים. ללמידה בקורס מקוון יתרונות כיוון שהיא מקלה על הסטודנטים שמתקשים להתמודד עם מגבלות הזמן והמקום, מאפשרת גמישות רבה, מפחיתה עלויות, מגבירה נגישות ועוד (Bryant & Bates, 2015). אך, בקורס מקוון הסטודנטים נדרשים להסתגל לשינויים ולסגל מיומנויות למידה עצמית המאפשרות למידה בסביבות מקוונות כדי שיוכלו לתפקד באופן מוצלח (Cleveland-Innes, Garrison & Kinsel, 2007). זאת ועוד, מהסטודנטים נדרשת בגרות ומשמעת עצמית גבוהה, מוטיבציה גבוהה, התבטאות ותקשורת טובה בכתב, מיומנויות ארגון וניהול זמן בסביבות למידה מקוונות (Ronen & Shonfeld, 2017). נקודה נוספת שיש לתת עליה את הדעת היא השפעתם של המאפיינים התרבותיים (לאום, מגדר, מסורת, ערכים וכדומה) על תפיסות למידה ולתהליכי הוראה במרחב המקוון (Jung, Gunawaedena, & Moore, 2015). בישראל, השפעת מאפיינים תרבותיים אלה חשובה כיוון שבמערכת ההשכלה הגבוהה לומדים זה לצד זה סטודנטים יהודים וערבים. הסטודנטים הערבים מתמודדים עם קשיים וחסמים שונים בבואם ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה בישראל כמו קשיי שפה בעברית ובאנגלית, מחסור במיומנויות אקדמיות, פערים בידע הקוגניטיבי, הצורך להביע עמדה אישית וביקורתית במהלך ניתוח מאמר וזאת בניגוד לשיטת החינוך הקודמת שחוו ומכשולים תרבותיים וסביבתיים (Erdereich, 2006; Arar & Masry_Herzallah, 2014). לקשיים הללו השלכות על הישגיהם של סטודנטים ערבים (הנדין, 2011). למידה בקורסים מקוונים יכולה לסייע לסטודנטים הערביים להתמודד עם חלק מקשיים אלה, אך סוגיה זו טרם זכתה להתייחסות מחקרית מספקת. על כן, ובכדי להעמיק בכך, מטרת המחקר הנוכחי היא לבחון לעומק את עמדות סטודנטים שהשתתפו בקורס מקוון כלפי תהליכי ומרכיבי הקורס, בהשוואה בין סטודנטים ערבים ליהודים.

שאלות המחקר

1. מהן עמדות הסטודנטים שהשתתפו בקורס המקוון כלפי תהליכי ומרכיבי הקורס?
2. מהם ההבדלים בין סטודנטים יהודים לסטודנטים ערבים בתהליכי הוראה והלמידה בקורס מקוון?
3. מהם ההבדלים בין סטודנטים יהודים לסטודנטים ערבים בהישגיהם בקורס מקוון?

אוכלוסיית המחקר

במחקר הנוכחי לקחו חלק 195 סטודנטים שהשתתפו בקורס המקוון במסגרת לימודיהם לתואר שני בחינוך במרכז הארץ. מיד לאחר סיום הקורס השיבו הסטודנטים על שאלון בפלטפורמה "Google Form" שמטרתו הייתה ללמוד את עמדותיהם ביחס לפדגוגיה בקורס המקוון. גילם הממוצע של המשתתפים במחקר היה 38.61, 79% מתוכם היו נשים. כשני שלישי יהודים והשאר ערבים.

ממצאים

בשלב הראשון של הניתוח נבחנו משתני המחקר. את המשתנים שנבחנו, סטטיסטיקה תיאורית ומהימנות פנימית מסוג אלפא של קרונבאך, ניתן לראות בלוח מספר 1.

לוח 1. משתני המחקר

משתנה	ממוצע	סטיית תקן	α
ציון ממוצע בקורס	88.34	6.8	
יעילות תהליך הלמידה	4.18	0.65	.88
מרכיבי הקורס	4.40	0.60	.66
מבנה הקורס ומטלות	4.21	0.60	.85

הערה: טווח אפשרי = 1-5, מלבד הציון בקורס הנע בין 1 ל-100. α = אלפא של קרונבאך

כפי שעולה מן הלוח, העמדות כלפי תהליכי ומרכיבי הקורס (הוראה, למידה והערכה) היו חיוביות. בשלב הבא של הניתוח ביצענו מבחני t למקרים בלתי תלויים כדי לבדוק האם קיימים הבדלים בין משתני המחקר בקרב יהודים ובקרב ערבים.

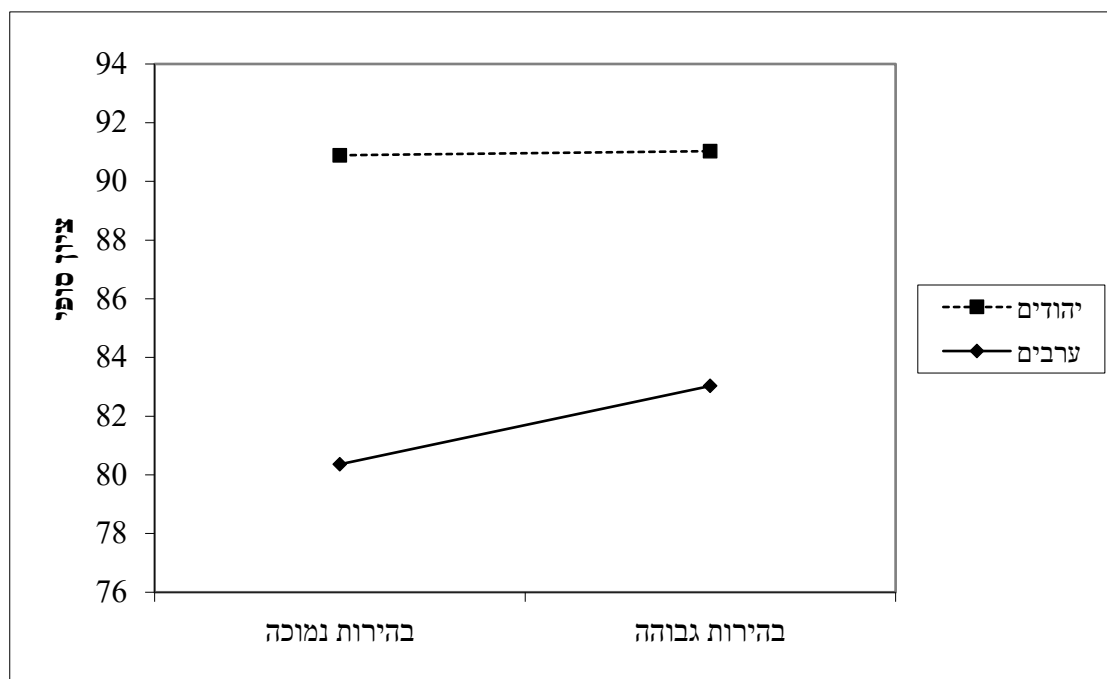
לוח 2. הבדלים בין משתני המחקר בין סטודנטים יהודים לסטודנטים ערבים

t	סטודנטים ערבים (N = 57)		סטודנטים יהודים (N = 138)		המשתנה
	SD	M	SD	M	
10.12**	6.56	81.45	4.59	91.15	ציון ממוצע בקורס
2.40*	0.74	4.03	0.58	4.27	יעילות תהליך הלמידה
1.776*	0.69	4.26	0.55	4.43	מרכיבי הקורס

הערה: **= $p < .01$; *= $p < .05$; SD=סטטיית תקן, M=ממוצע, SD=סטטיית תקן

כפי שניתן לראות בלוח מספר 2, לסטודנטים יהודים ציונים גבוהים יותר באופן מובהק מאשר לסטודנטים ערבים. עוד עולה כי עמדות סטודנטים יהודיים כלפי יעילות תהליכי הלמידה גבוהים יותר מעמדותיהם של סטודנטים ערביים. הממצאים אף מלמדים שסטודנטים יהודיים מתייחסים באופן חיובי יותר למרכיבי הקורס מאשר סטודנטים ערביים.

לבסוף רצינו לבחון את התלות בין מגזר לאופן שבו המשתנה מבנה הקורס והמטלות השונות בו מבא הצלחה בקורס. לצורך כך נערכה רגרסיה מרובה, אליה נכנסו המשתנים מבנה הקורס והמטלות השונות ומגזר (כמשתנה דמה; 0=יהודי, 1=ערבי) ובצעד השני האינטראקציה בינם. המשתנה המנובא היה ציון סופי בקורס. נעשה שימוש בטכניקת ה-bootstrap עם 1,000 חזרות. מודל הרגרסיה נמצא מובהק, $F(3,199)=45.97, p<.001$, ומסביר כ-41% משונות הציונים הסופיים. משתנה מבנה הקורס והמטלות השונות אינו נמצא כמבא מובהק במודל, $b=0.11, t=0.14, CI[-1.51, 1.73]$, מנגד, משתנה המגזר נמצא כמבא משמעותי מאוד במודל ומובהק סטטיסטית, $b=-18.32, t=-3.39, CI[-28.98, -7.66]$. האינטראקציה בין השניים נמצאה מובהקת באופן גבולי, $b=2.14, t=1.68, CI[-0.38, 4.66]$. כפי שניתן לראות באיור מספר 1, נראה כי מבנה הקורס והמטלות השונות בו אינו מבא הצלחה בקורס בקרב סטודנטים יהודים, אך כן מבא באופן חיובי הצלחה בקורס בקרב הסטודנטים הערבים. כדי לבחון האם מגמה זו הינה מובהקת, פורקה האינטראקציה באמצעות שתי רגרסיות לינאריות פשוטות, אחת עבור יהודים והשנייה עבור ערבים. כצפוי, הרגרסיה לא נמצאה מובהקת בקרב היהודים, $F(1,145)=0.02, p=.88$ ומסבירה 0% משונות הציונים בקורס בקרבם. מנגד, הרגרסיה נמצאה מובהקת באופן גבולי בקרב הערבים, $F(3,54)=3.59, p=.06$, כאשר בהירות הקורס מסבירה כ-6% משונות ציוניהם. דגימה חזרתית 1,000 פעמים ברווח בר-סמך של 95% מצאה שניבוי זה הינו מובהק, $b=2.26, SE=1.05, p=.03$, $CI[0.20, 4.45]$. מכאן, שככל שהקורס בהיר יותר לסטודנטים ערבים, כך הם מצליחים יותר בקורס, כאשר קשר זה אינו מתקיים בקרב סטודנטים יהודים.

איור 1. אינטראקציה בין בהירות הקורס לבין לאום בניבוי הציון הסופי בקורס

דיון

ממצאי המחקר הצביעו על עמדות חיוביות כלפי תהליכי ומרכיבי הקורס בקרב כלל הסטודנטים שהשתתפו בקורס. ככל שהסטודנטים דיווחו על תהליך למידה יעיל יותר, כך הם הצליחו יותר. עוד עולה כי עמדות סטודנטים יהודים כלפי יעילות תהליכי הלמידה גבוהים יותר מאשר עמדות סטודנטים ערבים, וכי סטודנטים יהודים מתייחסים באופן חיובי יותר למרכיבי הקורס מאשר סטודנטים ערבים. יתכן והסיבה לכך קשורה לקשיי ההשתלבות של סטודנטים ערבים באקדמיה כתוצאה מפערים לימודיים ומחסור במיומנויות אקדמיות, קשיי שפה בעברית ובאנגלית בנוסף לחסמים תרבותיים וסביבתיים (Arar & Masry-Herzallah, 2014; Erdereich, 2006).

באשר לתלות בין מגזר לאופן שבו המשתנה מבנה הקורס והמטלות מנבא הצלחה בקורס, נמצא שיש מתאם בין תפיסת הסטודנטים את המבנה של הקורס ובין הישגיהם. נראה כי מבנה הקורס והמטלות אינם מנבאים הצלחה בקורס בקרב הסטודנטים היהודים, אך מנבאים באופן חיובי הצלחה בקורס בקרב הסטודנטים הערבים. הממצאים אף מלמדים על קשר חיובי ומובהק סטטיסטית בין מבנה הקורס הנוכחי והמטלות השונות שניתנו במסגרתו לבין ציונים בקורס, בקרב הסטודנטים הערבים בלבד. מכאן, שככל שהסטודנטים הערבים דיווחו כי הקורס היה להם מובנה וברור, כך הם הצליחו יותר בקורס והפערים בינם לבין הסטודנטים היהודים הצטמצמו. עוד נמצא כי לסטודנטים היהודים ציונים גבוהים יותר באופן מובהק מאשר לסטודנטים הערבים בקורס המקוון. יש להדגיש כי הספרות המחקרית אכן מצביעה על הבדלים בהישגים בין סטודנטים יהודים לערבים באקדמיה (בקורסים רגילים ולא בהוראה מקוונת), (ראו לדוגמא: הנדן, 2011; Arar & Masry-Herzallah, 2014).

הלמידה בקורס מקוון מוסיפה קשיים לסטודנטים הערבים מעבר לקשיים הלימודיים אשר מלווים את הסטודנטים הערבים בקמפוס הישראלי שהוזכרו למעלה. הקשיים בקורס המקוון קשורים לאתגרי לימוד עצמי הדורשים מיומנויות למידה ואחריות ללמידה עצמית של הלומד. לאור האמור לעיל, על מעצבי קורסים מקוונים בקמפוסים רב תרבותיים להתחשב במגוון התרבותי של הסטודנטים, הן בתכנון קורסים מקוונים והן באופן התמיכה והליווי בסטודנטים מתרבויות שונות.

מקורות

- הנדין, א' (2011), השתלבותם של סטודנטים ערבים במערכת ההשכלה הגבוהה הישראלית, בית ספר למדיניות ציבורית, האוניברסיטה העברית בירושלים.
- Arar, K., & Masry-Herzallah, A. (2014). Cultural Pluralism increases Difficulties in Learning Experiences yet Advances Identity Formation for Muslim Arab Female Students at Higher Education Institutions in Israel. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 6(2), 325–341.
- Bryant, J., & Bates, A. J. (2015). Creating a constructivist online instructional environment. *TechTrends*, 59(2), 17–22.
- Cleveland-Innes, M., Garrison, R., & Kinsel, E. (2007). Role adjustment for learners in an online community of inquiry: Identifying the challenges of incoming online learners. *International Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies (IJWLTT)*, 2(1), 1–16.
- Erdreich, L. (2006). Degendering the honor/care conflation: Palestinian Israeli University women's appropriations of independence. *Ethos* 34, 132–164.
- Knox, J. (2014). Digital culture clash: "massive" education in the E-learning and Digital Cultures MOOC. *Distance Education*, 35(2), 164–177.
- Jung, I., & Gunawardena, C. N. (Eds.). (2015). *Culture and online learning: Global perspectives and research*. Stylus Publishing, LLC.
- Ronen, I. & Shonfeld, M. (2017). The contribution of online (web-based) courses as perceived by students with learning disabilities and "average" students. *International Journal on E-Learning*, 16(4), 395-416. Waynesville, NC USA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).